

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM KURUMLARINDA DIŞ MEKÂN PEYZAJ TASARIMININ 5–6 YAŞ ÇOCUK GRUBU ALGISI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Ahmet BENLİAY¹, Bensu CÜCE¹, Orhun SOYDAN^{1*}

¹*Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ziraat Fakültesi, Akdeniz Üniversitesi, 07070, Antalya, Türkiye*

ÖZET

Okul öncesi eğitim 5–6 yaş grubu çocuklar için çok önemlidir ve dış mekânlar okul öncesi eğitimin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Çocukların dış mekânları nasıl algıladıklarını ve peyzaj tasarımı açısından okul öncesi eğitim kurumlarının ihtiyaçlarının neler olduğu belirlenmek amacıyla; fiziksel çevrenin çocuk algısı üzerindeki etkileri ele alınmış, anket ve resim çalışmaları yapılmıştır.

Çocukların kendi okul bahçeleriyle ilgili isteklerini ortaya koymak amacıyla dış mekân tasarım örnekleri üzerinden Antalya Konyaaltı Bölgesi'nden seçilen 4 okulda görsel bir anket uygulanmıştır. Ayrıca aynı okullarda, onlara hayal ettikleri ama dile getiremedikleri tasarım unsurlarını belirlemek amacıyla "Hayalinizdeki Okul Bahçesi" konulu resim çalışması yaptırılmıştır. Anket çalışmaları ve yapılmış olan bu resimler yorumlanmış ve sonuçlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj tasarımı, okul öncesi, çocuk, dış mekân tasarımı, algı

IMPACT ON CHILDREN'S PERCEPTION OF 5–6 YEARS AGE GROUP IN PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS OUTDOOR LANDSCAPE DESIGN

ABSTRACT

Preschool education is very important for children of 5-6 years age group and outdoor landscapes are the major parts of preschool education. Aiming how children perceive the external spaces and what are the needs of preschool education institutions considering landscape design tools; perception of children on the physical environment were considered and surveys and painting studies were carried out.

A visual survey was applied for detecting children's requests for their school garden with outdoor landscape design examples on four preschools which selected from Konyaaltı in Antalya region. Also in the same preschools, a painting study called "Schools Gardens in Your Dreams" was carried out with preschool students to detect the ideas which they can imagine, but they can't say. Surveys and interpretation of these images were made, and the results have been presented.

Keywords: Landscape design, preschool, children, outdoor design, perception

---

*Corresponding author Telefon: +90 (242)310 25 14; Fax: +90 (242) 227 45 64
e-mail: orhunsoydan@akdeniz.edu.tr

1. GİRİŞ

Okul öncesi eğitim; çocuğun normal eğitim dönemi için bir hazırlık evresidir ve bu aşamada çocuğun alacağı doğru eğitim ve gelişim yönlendirmeleri, çocuğun tüm hayatını etkileyecek anahtar role sahiptir [1]. Ülkemiz gelişmekte olan bir ülke olduğundan dolayı büyük oranda genç bir nüfusa sahiptir ve bu nüfus içerisindeki okul öncesi dönemi çocuklarının peyzaj tasarımı sürecinde dikkate alınmayacağını düşünmek olanaksızdır [2].

Çocuğun çevresinden en çok etkilendiği dönem ise psikomotor gelişiminin büyük bir kısmının tamamlandığı okul öncesi dönemdir. Bu noktada çocuğun en çok zaman geçirdiği okul öncesi eğitim kurumlarının mekânsal kalitesinin ne denli önemli olduğu açık bir şekilde görülmektedir [3]. Ülkemizde kentsel peyzaj alanlarını kullanan nüfusun önemli bir kısmını çocuklar oluşturmaktadır [4]. Bu nedenle yapılan tasarımlarda bu alanların göz ardı edilmesi mümkün değildir. Okul öncesi dönem; çocuğunun psikomotor ve algı gelişiminin tamamlanmasına en üst seviyede katkı sağlayacak dönem olarak kabul edilmektedir [5].

Bu çalışmayla ortaya konulmak istenen amaç ise; çocuğun gelişim evresinde gittiği okul öncesi eğitim kurumlarının dış mekân tasarımının değerlendirilmesidir. Bunun için bu mekânların 5-6 yaş çocuk grubunun algısına etkileri ve çocukların bu konudaki beklentilerinin ortaya konulmaya çalışılmıştır. 5-6 yaş grubunun özellikle tercih edilme sebebi ise gerekli psikomotor gelişimlerini tamamlamış olmalarıdır; çünkü çalışma kapsamında yapılmış olan görsel anket ve resim yaptırma bölümünde sağlıklı sonuçlar alınabilmesi için çocuğun kalem tutma, resimde kompozisyon oluşturabilme, sosyal yetkinlik gibi bazı özellikleri kazanmış olması gerekmektedir [6].

2. KAYNAK TARAMALARI

Sivri 'Fiziksel ve Mekânsal Çevrenin Çocuk Davranışına ve Gelişimine Etkileri' adlı çalışmada; kentleşme sürecinin çocuklar üzerindeki etkisinden, çocuğun gelişim aşamalarından ve çocuğun çevresiyle olan etkileşiminden bahsetmiştir. Yaşadığı çevrenin, çocuğu nasıl etkileyebileceğini ortaya koymaya çalışmıştır. Konut ve çevrelerinin tasarımında önemli bir kullanıcı potansiyeli olan çocuk nüfusunun da dikkate alınarak yapılması gerektiğini İzmir kenti örneğinde irdelemiştir [2].

Sayan 'Görsel Tasarım Unsurları' adlı ders notunda; tasarımda kullanılan görsel tasarım unsurlarını ayrı ayrı açıklamış ve bu unsurların tasarımlar üzerindeki etkisini incelemiştir. Ele aldığı konu başlıkları nokta, çizgi, yüzey, doku, form ve renktir [7].

Baran ve arkadaşları 'Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri' adlı çalışmada Diyarbakır ili kapsamında ele alınan bir örnekle; bu mekânları kullanan çocukların gereksinimlerini incelemiştir [8].

Metin '0-6 Yaş Grubundaki Çocukların Gelişim Özellikleri' adlı ders notunda; çocuğun doğduğu andan itibaren altı yaşına gelene kadar geçirdiği süreçteki dil gelişimini, küçük kas gelişimini, büyük kas gelişimini, zihinsel ve duygusal gelişimini detaylı bir şekilde her yaş aralığı için ele almıştır [9].

Aksoy 'Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim Ortamlarının Niteliğinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi' adlı çalışmada; Tokat ili merkezinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarının sınıf alanlarını, mobilyaları, rutin kişisel bakım, dil ve akıl etme, aktiviteler, etkileşim, program yapısı, aile ve personel faktörlerinin ve genel boyutunun nitelik düzeylerinin kurum türüne ve öğretmen ile yönetici kişisel bilgilerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaya çalışmıştır [10].

Özel Öğretim Kurumlarına Ait Standartlar Yönergesi'nde (2002); özel öğretim kurumlarının tesis ve binalarıyla bu tesis ve binalarda bulunması gereken araç gereçlerle ilgili standartlar belirtilmiştir. Bu standartlar MEB'e bağlı özel öğretim kurumlarını kapsamaktadır.

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği ise ; MEB'e bağlı resmî ve özel okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluş, yönetim, eğitim, görev ve işleyişi ile ilgili usul ve esasları düzenlemek için oluşturulmuştur ve kuruluş, yönetim, eğitim, görev ve işleyişi ile ilgili esasları kapsamaktadır.

MEB'in yayınladığı; Çocuk Gelişimi ve Eğitimi-Bireyin Gelişimi başlıklı çalışma, eğitim kurumları için hazırlanmış; öğrenme yöntem tekniklerini ardından çocuk gelişimi ve ilkelerini, çocuğun gelişim dönemlerini ayrı ayrı içerik olarak ele almıştır. Bunları yaparken de çeşitli öğrenme faaliyeti adı altında çalışmalara yer vermiştir.

White ve Stoecklin yaptığı 'Children's Play & Learning Environments: Returning to Nature' adlı çalışmada; çocuklara özgü tasarlanmış alanlarda çocukların çevresiyle daha kaliteli bir iletişim sağlayabileceklerini ve oyun alanlarının sadece bitki, toprak değil aynı zamanda çok çeşitli oyun alanları ve olanaklarıyla donatmanın

faidalarından bahsetmektedir. Ayrıca çocukların tasarlayabilecekleri bir dış mekânın çocuklar üzerindeki etkilerinin ne kadar olumlu olabileceği üzerinde durulmuştur [11].

Talay ve arkadaşlarının yaptığı ‘Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Doğa Dostu ve Çocuk Katılımı Temelli Dış Mekân Tasarım Yaklaşımları Bir Proje Önerisi’ adlı çalışmada; çocukların kişiliklerinin şekillendiği süreçte gittikleri okul öncesi eğitim ortamının fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini destekleyici özellikler taşıması bakımından önemli olduğu vurgulanmaktadır. Çocukların katılımı ile tasarlanacak bir dış mekânın faydaları vurgulanmaktadır [12].

Turgut ve Yılmaz’ın ‘Ekolojik Temelli Çocuk Oyun Alanları Oluşturulması’ isimli çalışmada; oyunun çocuklarda psikomotor gelişim ve becerilerinin kazanılması için gerekliliğinden bahsedilmektedir. Farklı gelişim dönemlerinde farklı oyun araçlarının kullanılması gerektiğinden ve zekâ gelişiminin en etkin yolunun oyun oynamak olduğu vurgulanmaktadır. Oluşturulacak ekolojik çocuk oyun alanlarının ayrıca çocuğun neden sonuç ilişkisi kurabilme yeteneği, doğayı tanıma ve sevme yeteneği, dikkatini toplamaya yönelik çocuklara yaptığı katkıları vurgulamaktadır [13].

Hazar ‘Türk Dilinde Çocuk ve Genç’ adlı çalışmasında; Türk Dili’nde geçen yaklaşık 400 kelimenin üzerinde çalışmış, çocukluk ve gençlik dönemini yedi aşamada incelemiştir. Bu aşamalarda dil incelemesi yapmıştır. Kız ve erkek çocuklarına ait sözcükler gruplandırılmıştır. Başka dillerden geçen kelimelerin kaynak dildeki şeklini göstermiştir. Hayvan yavrularına verilen adların daha sonra çocuklara verildiğine dikkat çekmiştir. Sözlük listesinden örnekler vermiş ve bazı sözcüklerin Türk lehçelerindeki şekillerini göstermiştir [14].

3. MATERYAL VE METOD

Bu çalışmada; araştırma konusu olarak 5-6 yaş çocuk grubu ve çocukların zamanlarının önemli bir bölümünü geçirdikleri okul öncesi eğitim kurumlarının dış mekân peyzaj tasarımı üzerinde durulmuştur. 5-6 yaş grubunun özellikle tercih edilme sebebi ise gerekli psikomotor gelişimlerini tamamlamış olmalarıdır; çünkü çalışma kapsamında yapılmış olan görsel anket ve resim yaptırma bölümünde sağlıklı sonuçlar alınabilmesi için çocuğun kalem tutma yetisi, resimde kompozisyon oluşturabilme, sosyal yetkinlik gibi bazı özellikleri kazanmış olması gerekmektedir. Çalışma kapsamında; Antalya Konyaaltı Bölgesinden 3 özel, 1 yarı özel okul olmak üzere 4 adet okul öncesi eğitim kurumu seçilmiştir. Özel okullar; Kaptan Yuva, Seçkinler Mini Koleji ve Uluslararası Çocuk Üniversitesi iken yarı özel okulda Akdeniz Üniversitesi’ne bağlı 75.Yıl Kreş ve Çocuk Kulübüdür. Çalışmanın sağlıklı sonuç verebilmesi için örneklem sayısı 91 olarak belirlenmiş; ancak oluşabilecek hatalar göz önüne alınarak ve anket sürecinde uygulama yapılan sınıfların mevcudunun da etkisiyle bu sayı 109’a yükselmiştir. Belirlenen okullarda uygulanmak üzere; 5-6 yaş grubu çocukların algı düzeylerine uygun şekilde seçilmiş bahçe duvarı, bahçe kapısı, bitkisel tasarım örnekleri, dış mekân döşeme örnekleri, pergola ve çocuk oyun gruplarına ait fotoğraflar üzerinden görsel anket uygulanmıştır. Çocuklar beğendikleri fotoğrafların altında bulunan kutucuğu boyamışlardır. Fotoğraf sayısı her konu başlığı altında değişiklik göstermektedir.

Sınırlayıcı eleman için 6, zemin kaplamaları için 7, kapı için 6, pergola için 6, oyun grupları için 6, bitkisel tasarımda form için 6, bitkisel tasarımda renk için 6, bitkisel tasarımda vurgu için 4 ve bitkisel tasarımda doku için 3 adet fotoğraf belirlenmiştir. Bu anketi destekleyici olarak çocukların hayallerindeki bahçeyi çizmeleri istenmiştir.

Görsel tasarım unsurları; nokta, çizgi, yüzey, doku, form ve renk iken, görsel tasarım ilkeleri; bütünlük, denge, vurgu, hizalama ve yakınlıktır. Çocuklara uygulanmak üzere seçilen fotoğraflarda ki örnekler tasarım unsurları ve ilkelerine göre seçilmiş ve fotoğraflar bu ilkelere göre gruplandırılmışlardır.

Her resimde renk, form, doku, malzeme olarak farklı özelliklere sahip, çevresiyle bütün içinde olan örnekler tercih edilmiştir. Daha sonra sonuçlar irdelenirken çocukların ağırlıklı olarak seçtiği fotoğrafların analizi yapılmıştır. Örneğin; ‘Sıcak renkli, informal yapıya, sahip, ince dokulu örneği seçmişlerdir.’ diyerek tümünden gelim yapılmıştır.

Ayrıca çocukların hayallerindeki bahçeyi ortaya koymak adına resim yaptırılmıştır. Resimlerde yer alan objeler sayılıp, çoğunlukta olan objelerin çocuk için neden önemli olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Hem anket hemde çizdirilen resimlerle çocukların beğenileri ortaya koyulmuştur.

Anketler ile çocukların bahçelerinde yapılabilecek seçenekler çocuklara sunulmuş ve beğenileri doğrultusunda seçim yaptırılmıştır, resim çizdirme ile de ifade edemedikleri ama hayal edebildikleri bahçelerin nasıl olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylece iki çalışma yardımıyla çocukların beklentileri daha sağlıklı bir şekilde ortaya koyulmuştur.

3.1. Anket Çalışmasında Kullanılan Malzemelerin 5-6 Yaş Grubu Çocuk Algısı Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

Antalya Konyaaltı Bölgesi'nde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen anket çalışması dört ayrı okulda, 5-6 yaşlarında olan toplam 109 çocukta uygulanmıştır. Katılımcılara ait sosyo-kültürel veriler şu şekildedir;

Ankete katılan çocukların 49'u(%45) kız, 60'ı (%55) da erkektir. Ankete katılan çocukların 59'u (%54) 5 yaşında, 50'si (%46) de 6 yaşındadır. Bu öğrencilerin 63'ü (%58) özel okul öncesi eğitim kurumunda, 46'sı (%42) ise yarı özel okul öncesi eğitim kurumunda eğitim görmektedir. Ankete katılan öğrencilerin 33'ü(%30) Uluslararası Çocuk Üniversitesi'nden, 20'si(%19) Seçkinler Mini Koleji'nden, 10'u(%9) Kaptan Yuva'dan ve 46'sı(%42) da 75. Yıl Kreş ve Çocuk Kulübü'ndendir.

Anket uygulanan çocukların okul öncesi eğitim kurumuna gitme süreleri de değerlendirilmiştir. Çocukların 34'ünün(%31) okul öncesi eğitim kurumundaki ilk senesidir, 38'inin (%35) ikinci yılı, 32'sinin (%29) üçüncü yılı ve 5'inin de(%5) dördüncü yılıdır. Ankete katılan çocukların anne ve babalarının eğitim durumu da incelenmiştir. Annelerin 79'u(%73) ön lisans veya lisans mezunudur. Babaların 78'i (%72) ön lisans veya lisans mezunudur. Babalarda serbest meslekle uğraşan 46 (%43), memur sayısı 29 (%27), mühendis 17 (%16) , akademik personel ve sağlık sektöründe çalışanlarda 8'er (%7) kişidir. Annelerde ise 40 (%37) kişi memur, serbest meslekle uğraşan 17 (%16), sağlık sektöründe çalışan 14 (%13), 13 (%12) evhanımı, 10 (%9) mühendis veya mimar, 8'i(%7) avukat veya hakim ve 7'si(%6) ise akademik personel olarak çalışmaktadır.

Bu aşamadan sonra farklı başlıklar altında gösterilen fotoğraflar üzerinden anket uygulanmıştır. Bu başlıklar; sınırlayıcı eleman, zemin kaplama, pergola, kapı, oyun grupları, bitkisel tasarımda form, bitkisel tasarımda renk, bitkisel tasarımda vurgu ve bitkisel tasarımda doku olmak üzere dokuz bölümden oluşmaktadır. Sınırlayıcı eleman için altı farklı özellikte fotoğraf gösterilmiştir (Şekil 1).

1. Doğal taş kaplama

2. Demir çit

3. Ahşap Çit

4. Tuğla Kaplama

5. Beton Duvar

6. Traverten kaplama duvar kaplama

Şekil 1. Sınırlayıcı Elaman Tipleri[15]

Gösterilen sınırlayıcı elemanlardan 1. sırada seçilen ahşap çit(%29), 2. sırada demir çit(%27) ve 3. sırada ise traverten kaplama(%22) duvar seçilmiştir. Ahşap çit; sıcak renge sahiptir, delikli bir formu bulunmaktadır, çizgisel özelliği vardır, ince dokuludur ve doğal bir malzemedir. Demir çit; formu delikli ve çizgiseldir ahşap çite göre görsel geçirgenliği daha fazladır, soğuk renge sahiptir, orta dokuludur ve yapay bir malzemedir. Traverten kaplama duvar; hareketli bir forma sahiptir, kaba dokuludur, doğal bir malzemedir ve sıcak renklidir. Zemin kaplama için yedi farklı özellikte fotoğraflar gösterilmiştir (Şekil 2).

1. Granit küptaş

2. Ahşap döşeme

3. Doğal taş döşeme

4. Podima taş döşeme

5. Beton parke döşeme

6. Traverten döşeme

7. Beton döşeme

Şekil 2. Zemin Kaplama Tipleri [16]

Yapılan anket sonucu gösterilen zemin kaplama örneklerinden 1. sırada ahşap döşeme(%48), 2. sırada podima taşı döşeme(%16) ve 3. sırada ise doğal taş döşeme(%14) yer almaktadır. Ahşap döşeme; doğal bir malzemedir, sıcak renge sahiptir, orta dokuludur. Podima taş döşeme ise; ince dokuludur yine doğal bir malzemedir ve soğuk renklidir. Doğal taş döşemede; doğal bir malzemedir, kaba dokuludur ve soğuk renklidir. Pergola için belirlenen altı farklı fotoğraf çocuklara gösterilmiştir (Şekil 3).

1. Ahşap köşk

2. Metal ayaklı bez gergili pergola

3. Metal ayaklı, asfalt şingilli pergola

4. Asma germe sistemi

5. Ahşap sistem

6. Modernist tasarım

Şekil 3. Pergola Tipleri [17]

Pergola örnekleri seçilirken özellikle farklı formda olmalarına dikkat edilmiştir. Anket sonucunda en çok seçilen; asma germe sistemidir(%41), 2. sırada modernist tasarım örneği olan pergola(%23) ve 3. sırada ise çokgen formlu ahşap köşk yer almaktadır. Asma germe sistemini hareketli bir forma sahiptir, yapay malzemeden yapılmıştır, soğuk renklidir, germe sistemi belirli noktalardan farklı yükseklikteki ayaklarıyla sabitlenmiştir. Modernist tasarım örneği olan pergola ise informal bir şekle sahiptir, yapay bir malzemeden yapılmıştır, yalnız oturma bölümleri doğal malzeme olan ahşaptandır, soğuk renklidir ve iki cephesi kapalıdır. Ahşap köşk ise altıgen forma sahiptir, doğal bir malzemedir, sıcak renklidir. Oyun grupları için farklı özellikte altı farklı fotoğraf seçilmiş ve gösterilmiştir (Şekil 4).

1. Ahşap oyun grubu

2. Kompleks ahşap oyun grubu

3. Plastik çok kompleks oyun grubu

4. Basit ahşap oyun grubu

5. Basit plastik oyun grubu

6. Orta seviyede kompleks oyun grubu

Şekil 4. Oyun Alanları Tipleri [18]

Anketin sonucunda en çok seçilen oyun grubu basit plastik oyun grubudur(%32), 2. sırada kompleks ahşap oyun grubu(%31) ve 3. sırada ise plastik çok kompleks oyun grubu(%24) yer almaktadır. Basit plastik oyun grubu ağırlıklı sıcak renklerden oluşmakta, tünelli, düz, kıvrımlı gibi farklı formlarda kaydırak tipi içermektedir yapay bir malzemedir. Kompleks ahşap oyun grubu ise soğuk renge sahiptir, formu büyüktür, içinde farklı oyun sistemlerini de barındıran kompleks bir yapısı vardır ve doğal bir malzemedir. Bitkisel tasarımda farklı formların kullanımı başlığı altında altı farklı fotoğraf ankette değerlendirilmiştir (Şekil 5).

Bitkisel tasarımda farklı formların kullanımı başlığı altında gösterilen fotoğraflar arasında en çok seçilen otsularla yapılan bitkisel tasarım(%52) olmuştur. 2. sırada informal bitkisel tasarım(%17) ve 3. sırada ise sade düzenleme yer almaktadır. Otsularla yapılan tasarımda farklı sıcak renkte çiçek açan otsular kullanılmıştır, boylu değillerdir yer örtücüler gibi alçak boya sahiplerdir. Informal bitkisel tasarımın olduğu fotoğraf daha büyük bir alanı içine almaktadır ve çeşitli çalılar, otsular ve ağaçlarla informal bir tasarım yapılmıştır, ağırlıklı yeşil rengin hâkim olduğu ancak farklı renkte çiçek açantürlerinde yer aldığı bir tasarımdır. Çalılar ve otsularla yapılan tasarımın biraz daha kapalılık özelliği bulunmaktadır, ağırlıklı yeşil renk hâkimdir, otsularla yapılan tasarıma göre daha boylu türler yer alır. Çocuklara bitkisel tasarımda renk başlığı altında belirlenen altı farklı özellikte fotoğraf gösterilmiştir (Şekil 6).

1.Çalı ve otsularla bitkisel tasarım

2.Sade düzenleme

3.İnformal bitkisel tasarım

4.Ağaç ve çalılar ile bitkisel tasarım

5.Otsularla bitkisel tasarım

6.Ağaçlarla bitkisel tasarım

Şekil 5. Bitkisel Tasarım Örnekleri [19]

1.Mor renk

2.Yeşil renk

3.Pembe renk

4.Sarı renk

5.Yeşil-mor renk

6. Sarı-kırmızı-turuncu renk

Şekil 6. Bitkisel Tasarım'da Renk Örnekleri [20]

Anketin bu bölümünde en çok seçilen fotoğraf mor rengin(%30) hakim olduğu örnektir. 2. sırada pembe (%19) ve 3. sırada ise yeşil ve mor rengin(%18) bir arada bulunduğu örnektir. 1.sırada yer alan fotoğraf ta mor renk hâkimdir. Mor renk soğuk renkler grubuna girer. İkinci sırada yer alan fotoğrafta ise net olarak sıcak ve soğuk renk grubuna girmeyen pembe renkli çiçek açan bir ağaç bulunmaktadır. Üçüncü fotoğrafta ise ikiside soğuk renk olan ama biri doğanın hâkim rengi olan yeşil ve mor beraber yer almaktadır. Bitkisel tasarımda vurgu için 4 fotoğraf gösterilmiştir (Şekil 7).

Şekil 7. Bitkisel Tasarım'da Vurgu Örnekleri [21]

Bu bölümden en çok seçilen gövdenin çizgiselliği ile vurgu (%45) örneğinin yer aldığı fotoğraftır. 2. sırada taç yapısı ile vurgu (%30) ve 3. sırada ise renk ile vurgu (%10) örneği yer almaktadır. İlk sırada yer alan fotoğrafta ince uzun gövdesiyle dikkat çeken bir ağaç türü yer almaktadır ve egzotik bir türdür. Taç yapısı ile vurguda taç yuvarlak bir ağaç ve renk ile vurguda da pembe renk çiçekleri ile dikkat çeken bitki türü yer almaktadır. Yapılan anket çalışmasında bitkisel tarımda doku başlığı altında üç farklı fotoğraf gösterilmiştir (Şekil 8).

Şekil 8. Bitkisel Tasarım'da Doku Örnekleri [22]

Bu bölümde yer alan üç fotoğraftan en çok seçilen kaba dokulu(%49) türlerin bulunduğu fotoğraftır. 2. sırada orta dokulu(%36) ve son sırada da ince dokulu(%15) türlerin bulunduğu fotoğraf yer almaktadır. İlk sırada ki fotoğrafta kaba dokulu, kompakt yapıya sahip türler yer almakta ve bu yüzden ağaçların diğer tarafı algılanamamaktadır yani kapalılık özelliği vardır. Bu yapıyla alana gizlilik etkisi de kazandırılabilir. İkinci sıradaki fotoğrafta bu özellikler biraz daha zayıftır, az da olsa türler arasında algılanabilen alanlar bulunmaktadır. Son sıradaki fotoğrafta ise bu özellikler yok denecek kadar azdır. Bitkilerin diğer tarafı kolaylıkla algılanabilmektedir. Bahçe kapısı ile ilgili seçilen altı farklı özellikte fotoğraf gösterilmiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Bahçe Kapısı Örnekleri [23]

Anketin bu bölümünde en çok seçilen fotoğraf demir açık kapı (%28) olmuştur. 2. sırada demir kapalı kapı (%26) ve 3. sırada ise ahşap geniş kapı (%18) yer almaktadır. İlk sıradaki fotoğrafta yapay bir malzeme olan demirden büyük bir kapı yer almaktadır ve boşluklu bir forma sahip olduğu için iki mekân arasında görülebilirlik sağlamaktadır. İkinci sırada ki fotoğrafta ise yine aynı özelliklerdedir ancak bu kapının boşluklu formdan ziyade kapalılık özelliği vardır buda iki mekân arasında görülebilirliği ortadan kaldırmakta gizlilik oluşturmaktadır. Üçüncü sıradaki fotoğrafta büyüklük bakımından birinci ve ikinci fotoğrafa benzer ancak onların aksine daha doğal görünümüdür, ikinci fotoğraf gibi kapalılık özelliği vardır.

3.2. ‘Hayalinizdeki Okul Bahçesi’ Adlı Görsel Değerlendirme Çalışması

Şekil 10. Farklı kreşlerden resim yapan çocuklar

Çocukların çizdiği resimler daha sonra 5 yaş grubu ve 6 yaş grubu olarak ayrıldı ve çizdikleri resimlerdeki objeler belirlenip sayılmıştır (Şekil 10). Genel olarak resimlerde yer alan objeler; kaydırak, salıncak, tahterevalli, bitki, hayvan figürleri, sınırlama elemanı (duvar), bayrak, informal oyuncaklar, yol, trafik lambası, çeşme, havuz, oturma birimi, spor sahası bunlar arasındadır (Şekil 11, Şekil 12). Bu figürler 5 yaşta ve 6 yaşta ayrı ayrı tespit edilip sayılmıştır. Bu figürler arasında, kaydırak, salıncak ve bitkilerin en çok çizilen objeler olduğu gözlenmiştir.

Şekil 11. 6 yaş grubu çocukların resimleri

Şekil 12. 5 yaş grubu çocukların resimleri

5 yaş grubu çocuk sayısı 59’ dur ve çizdikleri resimlerdeki figürlerin sayısı sırasıyla şu şekildedir; 37 resimde kaydırak, 34 resimde bitki, , 21 resimde salıncak, 10 resimde farklı şekillerde oyuncaklar, 9 resimde hayvan figürü 7 resimde sınırlama elemanı, 5 resimde bayrak, 3 resimde havuz, 2 resimde tahterevalli ve 2 resimde de oturma birimi bulunmaktadır. Bir resimde birden fazla figür bulunabilmektedir.

6 yaş grubundaki çocuk sayısı 50’dir ve değerlendirilen figürlerin sayısı şu şekildedir; 38 resimde kaydırak, 33 resimde salıncak, 19 resimde bitki, 12 resimde farklı şekillerde çizilmiş oyuncaklar, 11 resimde tahterevalli, 10 resimde hayvan figürü, 2 resimde sınırlama elemanı, 2 resimde yol, 2 resimde bayrak, 1 resimde spor sahası ve yine 1 resimde trafik lambası bulunmaktadır. Her iki yaş grubunda da ağırlıklı olan çizimler kaydırak, salıncak, bitki, tahterevalli, informal oyuncaklar ve hayvan figürleridir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Antalya Konyaaltı Bölgesi'nde dört ayrı okul öncesi kurumda 5-6 yaş grubunda gerçekleştirilen anket çalışmasının sonucunda çocukların duvar ve döşeme gibi elemanlarda ahşap malzemeyi daha çok beğendikleri ortaya çıkmıştır. Duvarda en çok beğendikleri materyallerin başında ahşap çit ve demir çit gelmektedir. Bu noktada çocukların duvar için kapalılık, gizlilik gibi özelliklerinden ziyade görsel olarak beğendiklerini ve açıklık özelliği olan duvarları seçtikleri ortaya çıkmaktadır.

Döşemede de yine yarısına yakınının tercihi ahşap döşeme olmuştur. Bunu takiben doğal taş ve podima gelmektedir. Bu sonuçlardan yola çıktığımızda çocuklar doğal görünümlü, sıcak renkli ve aynı zaman estetik açıdan dikkat çeken malzeme örneklerini beğenmişlerdir.

Pergola için tercihleri büyük oranda asma germe sistemi olmuştur. Bunu takip eden sırada ise informal şekilde tasarlanmış farklı bir pergola tipini beğenmişlerdir. Buradan çocukların pergolada doğal malzeme veya sıcak renkli olmasının dışında tasarımın farklılığı, boyutların büyük olması, ilgi çekici noktalarının olması gibi özelliklere dikkat ettikleri görülmüştür.

Oyun gruplarında ise farklı karmaşık yapıda örnekler bulunmasına rağmen çocukların ilk sırada seçtikleri oyun grubu basit plastik oyun grubu olmuştur. Devamında ahşap çok kompleks oyun grubu ve plastik çok kompleks oyun grubu olmuştur. Çocukların öncelikli tercihi sıcak renklerin hakim olduğu basit bir oyun grubudur. Bunu devamında gelen oyun grubu ise doğal malzemeli kompleks bir oyun grubudur. Anketin bu bölümünden çıkarılan sonuç; en beğenilen fotoğrafın dışında yoğunlukta seçilen gruplar kompleks ve büyük olmasıyla dikkat çekmektedir.

Bitkisel tasarımda farklı formların kullanımı ile ilgili örneklerden yarıya yakını otsu türlerle oluşturulan, kapalılık özelliği olmayan canlı ve sıcak renklerin yer aldığı tasarımı daha çok beğenmişlerdir. Bu noktada çocuklar için oluşturulan bahçelerde renkli ve uzun olmayan bitkilerin çocukların daha çok ilgisini çekebileceği ortaya çıkmıştır. Bitkisel tasarımda farklı renklerin kullanıldığı tasarımlarda çocukların büyük bölümü soğuk renklerden olan mor rengin hakim olduğu örneği beğenmişlerdir. Bunun devamında pembe, daha sonrada yeşil ve mor rengin bir arada kullanıldığı fotoğraf gelmektedir. Pembenin dışında çocukların önemli bir bölümünün soğuk renkleri tercih ettikleri görülmüştür. Bu kategoride renk kompozisyonları ağaçlarla oluşturulmuştur. Bir önceki kategoride sıcak renkler daha yoğunlukta seçilirken bu kategoride soğuk renkler yoğunlukta seçilmiştir. Bu noktadan yola çıkarak bitkisel tasarımda boylu ağaç ve çalı grubunun yeşil veya farklı soğuk renklerden birinden oluşturulurken, yer örtücü mevsimlik gibi türlerin daha dikkat çekici özellikte olabileceği ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Bitkisel tasarımda vurgu örneklerinden büyük oranda seçilen kategori gövdenin çizgiselliği ile vurgu olmuştur. Bitkisel tasarımda doku başlığı altında gösterilen fotoğraflardan en çok beğenileni kaba dokulu tasarım örneğidir. Çocuklar bitkisel tasarımda yoğun taç yapan ve kapalılık özelliği olan tasarımları beğenmektedirler. Duvar örneği incelendiğinde bunun tam tersi sonuç görülmüştür. Ancak şu sonuç çıkarılabilir ki; çocuklar kendilerini sınırlayan, gizleyen elemanların doğal örtüden yani bitki örtüsünden oluşmasını yeğlemektedirler.

Son olarak değerlendirdikleri kategori bahçe kapısı olmuştur. Burada en çok beğendikleri parmaklıklılık, yüksek ve geniş boyutlarda olan demir kapıdır. Bundan sonraki sırada gelen örnekte aynı özelliklerdedir ancak kapalılık özelliği bulunmaktadır. 3. sırada yer alan örnek de yüksek, geniş ve kapalıdır. Buna ek olarak, farklı bir malzeme olan ahşap kullanılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak; çocukların önemli bir kısmının kapının büyük boyutlarda olmasını önemstedikleri ortaya çıkmaktadır.

“Hayalinizdeki okul bahçesi” adlı resim çalışmasında çocukların ağırlıklı olarak oyun elemanlarını çizdikleri görülmüştür. Bitki örtüsü de önemli oranda bulunmaktadır ancak her resim bitki figürü içermez iken her resimde mutlaka bir oyun elemanı figürü yer almaktadır. Bu noktadan yola çıkarak çocukların oyun dönemi (3-6 yaş) yaşlarında olmasının etkisiyle odak noktalarının oyun imkânı yaratan objeler olduğu dikkat çekmektedir.

Anket sonuçlarından ve çizdirilen resimlerden yola çıkarak okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar için bir alan oluşturulmak istendiğinde dikkat edilmesi gereken tasarım kriterleri şu şekilde sıralanabilir; Duvar delikli forma sahip olmalı kapalı olmamalı, döşeme sıcak renkli, doğal veya desenli olmalı, gölgeleme elemanı kullanılacaksa bu elemanın boyutlarının büyük ve ilgi çekici bir forma sahip olmasına dikkat edilmelidir. Kullanılacak oyun elemanlarının karmaşık yapıda olması çocuklar için daha ilgi çekici olacaktır, bitkisel tasarımda farklı formlar kullanırken canlı-sıcak renklerin hâkim olduğu otsu türler ya da boylu olmayan yer örtücüler tercih edilebilir, boylu ağaç veya ağacık türlerinde yeşil renk veya diğer soğuk renklerde çiçek aça türler tercih edilebilir. Bitkisel tasarımda vurgu oluşturmak istendiğinde gövde yapısı ve taç yapısının formuyla dikkat çeken türler tercih edilebilir, oluşturulacak bitkisel tasarımın dokusu kapalılık özelliğine sahip olabilir yani kaba dokulu türlerden oluşturulabilir ve dış çevreyle bahçeyi kapı ise mümkün olduğu ölçüde geniş ve yüksek olmalıdır.

Çizdirilen resimlerin sonuçlarını dikkate alındığında; bahçede en azbir oyun grubunun bulunması çocukların daha çok istedikleri bir durumdur; Ancak unutulmamalıdır ki bu çalışma büyük oranda bir kitleye ve özel okul veya milli eğitime bağlı okullarda eşit dağılımda yapılmamıştır ve belirgin bir bölgenin sonuçlarını yansıtmaktadır. Ayrıca kreşlerin bulunduğu semtlerinde yüksek gelir seviyesine hitap ettiği düşünülerek tezin sonucu tüm 5-6 grubu çocuklar için genellenmemelidir. Bu çalışma geniş kapsamlı çalışmalar için bir öneri niteliğindedir.

5. KAYNAKLAR

- [1]BAYAZIT, N., “Yaratıcılık ve Tasarım Eğitimi”, Cumhuriyet Bilim Teknik Dergisi, 556, 6-7, 1997.
- [2]SİVRİ, H., Fiziksel ve Mekânsal Çevrenin Çocuk Davranışına ve Gelişimine Etkileri-Dokuz Eylül Üniversitesi, 290, İzmir, 1999.
- [3]TUNALI, İ., Tasarım Felsefesine Giriş. Yapı - Endüstri Merkezi Yayınları, YEM Yayın: 81, ISBN: 975-8599-17-8, 2002.
- [4]ŞENTÜREK, A., Mimarlıkta, Estetikte, Tasarımda, Eğitimde Eleştirel Yaklaşım. Yapı - Endüstri Merkezi Yayınları, Yapı Yayın: 106, ISBN: 975-8599-53-4, 2004.
- [5]GÜRKAN, T., Okulöncesi Eğitime Giriş, Anadolu Üniversitesi Yayını, No:1841, ISBN:978-975-06-0538-3, 2009.
- [6]ERTÜRK, Z., Usta, A. ve Usta, G. K., “Tasarım Eğitimine Başlamada Farklı Model Arayışları”, Arkitekt, 466, 40-48, 1999.
- [7]SAYAN, S., Temel Tasarımda Görsel Tasarım Unsurları. Akdeniz Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Temel Tasarım Ders Notu, Antalya, 2009.
- [8]BARAN, M., “Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri”, D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 8, 27-44, 2007.
- [9]METİN, N., 0-6 Yaş Grubundaki Çocukların Gelişim Özellikleri. Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü Ders Notu, Ankara, 2012.
- [10]AKSOY, P., Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Eğitim Ortamlarının Niteliğinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2009.
- [11].WHITE, R. Stoecklin, V., Children’s Play & Learning Environments: Returning to Nature. White Hutchinson Leisure & Learning Group, Kansas City, MO, USA, 2011.
- [12]TALAY, İ., ASLAN, F., BELKAYALI, N., “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Doğa Dostu ve Çocuk Katılımı Temelli Dış Mekân Tasarım Yaklaşımları Bir Proje Önerisi”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 317-322, 2010.
- [13]TURGUT, H. YILMAZ, S., Ekolojik Temelli Çocuk Oyun Alanlarının Oluşturulması. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs, Cilt: IV, 1618-1630, 2010.
- [14]HAZAR, M., Türk Dilinde Çocuk ve Genç. Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Diyarbakır, 2012.
- [15]<http://dekorasyon.kadin.ca/modern-bahce-kapisi-ornekleri/ahsap-bahce-kapisi-modeli-modelleri/>, 2012.
- [16] <http://www.aykoza.com.tr/>, 2012.
- [17] http://www.castironchimineas.co.uk/gazebos/Buckingham_gazebo_cream.htm, 2012.
- [19] <http://www.gardeninggonewild.com/?p=466>, 2012.
- [18] <http://dekorasyon.kadin.ca/cocuk-oyun-alani-modelleri/ilginc-cocuk-oyun-alani/>, 2012.
- [20] <http://www.colorofil.blogfa.com/cat-2.aspx>, 2012
- [21] <http://sebnempeyzaj.com/hizmetler/bitkisel-peyzaj-tasarim-ve-uygulamaları>, İstanbul, 2012.
- [22] <http://www.greenstonewholesale.com/products/octagon-gazebo.aspx>,
- [23] <http://www.cocukoyungrubu.net/>, 2012.